

UDC 336.2.094(73)

SCOPUS CODE 1401

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2025-3-51-55>

საგადასახადო დავის რეფორმები ამერიკის შეერთებულ შტატებში ახალი ეპოქა საგადასახადო სისტემაში

დავით ბიბიჩაძე	ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77 E-mail: d.bibichadze@auditex.ge
ელენე გაბაძე	ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77 E-mail: elenegabadze2@gmail.com

რეცენზენტები:

ბ. გოდერძიშვილი, სტუ-ის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი
E-mail: b.goderdzishvili@gtu.ge

ე. მალანია, სტუ-ის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი
E-mail: e.malania@gtu.ge

ანოტაცია. ამერიკის შეერთებული შტატების საგადასახადო სისტემაში მნიშვნელოვანი რეფორმები მიმდინარეობს, რომლებიც მიზნად ისახავს ეფექტიანობის ზრდას, გადასახადის გადამხდელის უფლებების დაცვასა და სამართლიანობის უზრუნველყოფას. განხილულია ამერიკაში არსებული საგადასახადო დავების ძირითადი მიმართულებები, ისეთი საკითხები, როგორიცაა საგადასახადო სირთულეები, დავების განხილვის დაგვიანება, ასევე სისტემის ხელმისაწვდომობისა და სამართლიანობის უზრუნველყოფის აუცილებლობა. ყურადღება გამახვილებულია ციფრულ ინსტრუმენტებზე, ალტერნატიული დავის გადაწყვეტის მეთოდებზე

(ADR), გადასახადის გადამხდელის უფლებების დაცვის გაძლიერებასა და დამოუკიდებელი აპელაციის ოფისების შექმნაზე. მოცემულია რეფორმების შედეგად დამდგარი გამოწვევები, კრიტიკა და მათი გავლენა გადასახადის გადამხდელზე, ასევე სახელმწიფო ეფექტიანობაზე.

საკვანძო სიტყვები: ალტერნატიული დავების გადაწყვეტა (ADR); აშშ-ის საგადასახადო კოდექსი; გადასახადის გადამხდელის უფლებები (TBOR); დავის გადაწყვეტის პროცესი; საგადასახადო დავების აპელაცია; საგადასახადო დავის რეფორმები; საგადასახადო სისტემის ეფექტიანობა; შემოსავლების სამსახური (IRS).

შესავალი

ამერიკის საგადასახადო დავების სისტემას დიდი ხნის განმავლობაში სირთულეები ჰქონდა, ამიტომ გადასახადის გადამხდელები ხშირად აწყდებოდნენ გარკვეულ პრობლემებს, როგორცაა შეფერხებები, გაურკვევლობები პროცესის მიმართ, რაც უკმაყოფილებასა და დავების გადაჭრის გაჭიანურებას იწვევდა შემოსავლების სამსახურთან. კანონების ცვლილება და მათი გამკაცრება ზრდიდა დავების სიხშირეს, რის გამოც საჭირო გახდა რეფორმის ჩამოყალიბება. ასეთი განვითარების ფონზე აშშ-ის მთავრობამ რამდენიმე რეფორმა წამოიწყო, რომელიც მიზნად ისახავს პროცესის გამარტივებას, გადასახადის გადამხდელის უფლებების დაცვის ზრდას და სისტემის ეფექტიანობის გაუმჯობესებას. ასეთი ცვლილებების გატარება შეფასდა, როგორც საგადასახადო დავების გადაწყვეტის ახალი ეპოქა, რომელიც ორიენტირებულია სამართლიანობაზე, ხელმისაწვდომობასა და ეფექტიანობაზე.

ძირითადი ნაწილი

საგადასახადო დავების რეფორმების საჭიროების განხილვა. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ამერიკაში საგადასახადო დავების რეფორმის აუცილებლობა უკავშირდება საგადასახადო კოდექსის სირთულეს. ხშირი ცვლილებები, ახალი რეგულაციები და რთული წესები პრობლემებს იწვევს, რაც აისახება საგადასახადო დავების სიმრავლეზე. ასეთ სირთულეებს გადამხდელები ხშირად ვერ უმკლავდებიან, რაც სისტემის გადატვირთვას იწვევს და პრობლემებს ქმნის. მეორე მნიშვნელოვანი პრობლემა არის დავების დაგვიანება. შემოსავლების სამსახური ხშირად

ვერ ახერხებს დავების დროულად განხილვას, რაც შემდგომში შეფერხებებისა და უკმაყოფილების მიზეზი ხდება. გადასახადის გადამხდელის უფლებები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დავების პროცესში. მათი დიდი ნაწილი ფიქრობს, რომ სისტემა მათ წინააღმდეგაა და შემოსავლების სამსახური ფლობს უპირატესობას მათ წინაშე. სწორედ ასეთმა შეხედულებამ განაპირობა რეფორმა, რომელიც უზრუნველყოფს გადასახადის გადამხდელის უფლებების დაცვასა და მათ თანასწორობას. ცვლილების ძირითადი ათვლის წერტილია ის, რომ ყველა გადამხდელს ჰქონდეს თანაბარი და სამართლიანი მიდგომა და მხარდაჭერა, მიუხედავად მათი ფინანსური მდგომარეობისა.

მთავარი რეფორმები საგადასახადო დავის გადაწყვეტაში. შემოსავლების სამსახურმა რამდენიმე რეფორმა გაატარა, რომლებიც ხელს უწყობს დავების პროცესის გამარტივებასა და ეფექტიანობის ზრდას. ცვლილების სახით მოხდა ციფრული ინსტრუმენტების დანერგვა, როგორცაა დავების წარდგენისთვის ონლაინპორტალები. ასეთი სისტემა პროცესს უფრო სწრაფსა და გამჭვირვალეს ხდის. ასევე შემუშავდა პროცედურების გამარტივების გზები, რომელიც განვითარების საფეხურზეა. როგორც დაკვირვებამ აჩვენა, საგადასახადო დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის მეთოდებში იგულისხმება მედიაცია და არბიტრაჟი, რომელიც მეტად ეფექტური და ნაკლებად კონფლიქტურია, ვიდრე ტრადიციული სასამართლო პროცესი. ამაზე დაყრდნობით შემუშავდა ცვლილება. ასეთი მეთოდების გამოყენება საგადასახადო დავებში ხელს უწყობს უფრო სწრაფი და ხელსაყრელი გადაწყვეტის მიღწევას. ერთ-ერთი

მნიშვნელოვანი ნაწილი რეფორმებში საგადასახადო გადამხდელის უფლების დაცვა (TBOR). TBOR ცვლილებები განსაზღვრავს გადამხდელის ინფორმაციისადმი ხელმისაწვდომობას, ხარისხიან მომსახურებას და IRS-ის გადაწყვეტილების გასაჩივრებას.

რეფორმების გამოწვევები და კრიტიკა. მიუხედავად რეფორმების დადებითი მიზნებისა და მათი წარმატებით განხორციელების პოტენციალისა, პროცესში სირთულეებმა იჩინა თავი. ერთ-ერთი მთავარი დაბრკოლებაა შემოსავლების სამსახურის შეზღუდული რესურსები. საგადასახადო კანონმდებლობის სირთულე და მასშტაბი, რომელიც ხელს უშლის რეფორმების სწრაფ და ეფექტიან განხორციელებას, მათ შორის ციფრული პლატფორმების და ახალი სისტემების დანერგვას, მნიშვნელოვან გამოწვევებს ქმნის. ამ ცვლილებების ფარგლებში შემოსავლების სამსახურს უწევს როგორც არსებული საგადასახადო კანონების სრულყოფილი შესრულება, ისე ახალი რეფორმების ზედამხედველობა, რაც მნიშვნელოვან ძალისხმევას და რესურსს მოითხოვს, რომელიც არ აქვთ.

გარდა ამისა, ციფრული სისტემების დანერგვა, მიუხედავად იმისა, რომ მოდერნიზაციას უწყობს ხელს, რთული პროცესია. გადასახადის გადამხდელს, განსაკუთრებით მას, ვისაც არ აქვს დიდი გამოცდილება, ტექნოლოგიების სფეროში შეიძლება გაუჭირდეს თანამედროვეობასთან ფეხის აწყობა და პრობლემები შეექმნას ახალი სისტემის გამოყენებაში. ამ ყველაფერმა კი შეიძლება გამოიწვიოს დაბრკოლებები სისტემაში წვდომისა და დავების გადაწყვეტის მიმართულებებით.

მიუხედავად იმისა, რომ ციფრული პლატფორმები და ონლაინპორტალები შექმნილია საგადასა-

ხადო დავების უფრო ხელმისაწვდომობისა და სწრაფად გადაწყვეტისათვის, ეს სისტემები მოითხოვს, რომ ყველა მოქალაქესა და ბიზნესს შეეძლოს მათი ადვილად გამოყენება. ამიტომ, ეს პროცესი საჭიროებს მეტი სწავლებისა და მხარდაჭერის დანერგვას, რათა სისტემამ უფრო ეფექტიანად იმუშაოს.

კრიტიკა ზოგიერთ რეფორმაზე. მიუხედავად იმისა, რომ ალტერნატიული დავის გადაწყვეტის მეთოდები, როგორიცაა მედიაცია და არბიტრაჟი, ფართოდ არის აღიარებული და მნიშვნელოვანი უპირატესობა აქვს. ზოგიერთი კრიტიკოსი თვლის, რომ ეს მეთოდები ყოველთვის არ უზრუნველყოფს სამართლიან გადაწყვეტას, განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც გადასახადის გადამხდელს საკმარისი კვალიფიკაცია არ გააჩნია საკითხის მიმართ. ალტერნატიული დავის გადაწყვეტა უფრო მოქნილი და ნაკლებად კონფლიქტური მიდგომაა ტრადიციული სასამართლო პროცესისგან განსხვავებით, თუმცა მოითხოვს გარკვეული დონის ცოდნასა და მოლაპარაკების უნარს, რასაც ყველა მოქალაქე არ ფლობს.

ამას გარდა, ზოგიერთი საგადასახადო ექსპერტი თვლის, რომ ეს რეფორმები ორიენტირებულია საქმის გამარტივებასა და პროცესის ხარისხზე. იმ პროცესების გამარტივების მცდელობები, როგორიცაა საქმის ბლოკირების შემცირება, შეიძლება გამოიწვიოს აჩქარებული და დაუფიქრებელი გადაწყვეტილებები. კრიტიკოსები ასევე აღნიშნავენ, რომ ეს რეფორმები შესაძლოა მხოლოდ დროებით შედეგებს იძლეოდეს, რადგან ისინი არ მოქმედებს საგადასახადო სისტემის ფუნდამენტურ პრობლემებზე, როგორიცაა საგადასახადო კანონმდებლობის სირთულეები და მისი არასათანადო გამოყენება იურისდიქციაში.

კრიტიკოსებისგან განსვავებით, მთავრობის თვალსაზრისით, ბოლო წლებში საგადასახადო დავის რეფორმებმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა შემოსავლების სამსახურის ეფექტიანობის ზრდასა და გადატვირთულობის შემცირებაში. ამ რეფორმების წინ შემოსავლების სამსახური დიდი მოცულობის საქმეებით იყო გადატვირთული, რაც შეფერხებებს იწვევდა როგორც გადასახადის გადამხდელებისთვის, ისე მთელ სისტემაში. ამიტომ, ციფრული ინსტრუმენტების და ავტომატიზებული სისტემების დანერგვით შესაძლებელია პროცესების გამარტივება, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს საქმეების განხილვის დროებს.

დასკვნა

საგადასახადო დავების რეფორმები ამერიკაში მნიშვნელოვანი და აუცილებელი გარდამტეხი გზებია. რეფორმებმა მკაფიოდ აჩვენა, რომ ისინი მიმართულია უფრო ეფექტური, გამჭვირვალე და სამართლიანი სისტემის შექმნისკენ. ამ ცვლილებამდე გადასახადის გადამხდელები ხშირად ხვდებოდნენ ხანგრძლივ შეფერხებებს, არათანაბარ გადაწყვეტილებებსა და გაურკვევლობას, რაც ქმნიდა უსამართლობისა და უკმაყოფილების შეგრძნებას. პროცესის გამარტივება, ციფრული ინსტრუმენტების გაუმჯობესება და გადამხდელის უფლებების გაძლიერება შედარებით ხელმისაწვდომ და თანასწორობით განწყობილ მიდგომას ქმნის, რაც ხელს უწყობს სისტემაში ნდობის აღდგენას.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ რეფორმების სრულად განხორციელებისთვის კვლავ არსებობს გამოწვევები, შეგვიძლია ცვლილებების გავლენა დადებითად შევაფასოთ. გადასახადის გადამხდელი

და ასევე ბიზნესი მნიშვნელოვან სარგებელს მიიღებს ამ რეფორმებისგან. ახლა უფრო მარტივად მიიღებს დავის გადაწყვეტის მექანიზმებზე წვდომას, მეტი შესაძლებლობა ექნება უფლების დაცვისთვის და პროცესიც ნაკლებად კონფლიქტური, უფრო თანამშრომლობითი იქნება.

მთავრობის თვალსაზრისით, ამ რეფორმამ არა მხოლოდ შეამცირა დავების განხილვის დრო, არამედ გააუმჯობესა საგადასახადო სისტემის საერთო ეფექტურობა. ციფრული ტექნოლოგიების დახმარებით შემოსავლების სამსახური უფრო სწრაფად და ეფექტიანად ახერხებს დავების განხილვას. ეს ყველაფერი კი ზრდის რეაგირების სისწრაფეს და ამცირებს ხარჯებს.

სამომავლოდ, საგადასახადო სისტემის განვითარება დამოკიდებული იქნება გამჭვირვალობის, ეფექტიანობისა და სამართლებრივი საკითხების უწყვეტ განვითარებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ პირველი რეფორმა წარმატებით განხორციელდა, საჭირო იქნება მუდმივი ძალისხმევა ახალ გამოწვევებთან შესაჭიდებლად. ეს ყველაფერი მოითხოვს მთავრობისა და საგადასახადო ორგანოების მუდმივ მხარდაჭერას, რათა სისტემა იყოს ადაპტირებული ეკონომიკისა და საგადასახადო კანონმდებლობის ცვლილების პროპორციულად. ამ პრინციპებზე ფოკუსირებით საგადასახადო დავების გადაწყვეტა შეიძლება გაგრძელდეს, როგორც უფრო სამართლიანი, ეფექტიანი და საიმედო მექანიზმი, რომელიც უკეთ მოემსახურება საგადასახადო სისტემას, მთავრობის ინტერესებს და ხელს შეუწყობს ჯანსაღ ეკონომიკასა და საზოგადოების ნდობის გაძლიერებას საგადასახადო სისტემაში.

ლიტერატურა

1. Internal Revenue Service. (2024). *IRS overview of taxpayer rights*. <https://www.irs.gov>
 2. Internal Revenue Service. (2024). *IRS digital tools and process improvements to resolve tax disputes*. <https://www.irs.gov/newsroom>
 3. National Taxpayer Advocate. (2023). *Annual report to Congress: Taxpayer issues and recommendations*. <https://www.taxpayeradvocate.irs.gov>
 4. Tax Foundation. (2022). *A guide to tax disputes and dispute resolution in the United States*. [Missing URL]
 5. U.S. Department of the Treasury. (2023). *Taxpayer bill of rights: Ensuring fairness for all taxpayers*. <https://www.treasury.gov>
-

UDC 336.2.094(73)

SCOPUS CODE 1401

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2025-3-51-55>

Tax Reforms In the United States: A New Era In the Taxation System

David Bibichadze

Department of Business Administration, Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 77, M. Kostava str.

E-mail: d.bibichadze@auditex.ge

Elene Gabadze

Department of Business Administration, Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 77, M. Kostava str.

E-mail: elenegabadze2@gmail.com

Reviewers:

B. Goderdzishvili, Associate Professor, Faculty of Business Technologies, GTU

E-mail: b.goderdzishvili@gtu.ge

E. Malania, Associate Professor, Faculty of Business Technologies, GTU

E-mail: e.malania@gtu.ge

Abstract. The United States is undergoing substantial reforms in its tax system aimed at enhancing efficiency, safeguarding taxpayer rights, and ensuring fairness. This article reviews the key areas of tax dispute resolution in the U.S., focusing on issues such as the complexity of tax regulations, delays in dispute resolution, and the critical need to improve accessibility and fairness within the system. Special attention is given to the role of digital tools, the implementation of alternative dispute resolution (ADR) methods, the strengthening of taxpayer protections, and the establishment of independent appeals offices. The article also analyzes the challenges and criticisms associated with these reforms, as well as their impact on taxpayers and the overall effectiveness of tax administration.

Keywords: Alternative Dispute Resolution (ADR); dispute appeals; Internal Revenue Service (IRS); Tax dispute reforms; Tax system efficiency; Tax dispute resolution process; Taxpayer Bill of Rights (TBOR); taxpayer rights; U.S. Tax Code.

განხილვის თარიღი 14.04.2025

შემოსვლის თარიღი 15.04.2025

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 25.09.2025